

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

ДОТРИМАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ТА ЗАСОБИ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фоменко А.М.

*студент IV курсу гр.Ю-33 ННІ права
Сумського державного університету*

У господарському процесуальному законодавстві щодо строків наявні прогалини та термінологічна плутанина. Так, змішуються поняття «відновлення» та «поновлення», які мають різні правові передумови та наслідки щодо строків господарського судочинства; не визначено процесуальні моменти відкладення справи та перерви у справі у контексті господарських процесуальних строків.

Дотримання процесуальних строків є найважливішою гарантією права особи на справедливий суд, адже за відсутності суворого додержання цих строків усіма учасниками процесу зникає можливість вчасного захисту порушеного права та законного інтересу. Проблема додержання процесуальних строків має дві основні складові: 1) додержання процесуальних строків учасниками процесу; 2) додержання процесуальних строків самими судьями господарських судів [1].

Якщо не вживати заходів із затягуванням розгляду справ, надавати можливість боржнику порушувати строки судового розгляду, то виникатимуть широкі можливості для процесуальних зловживань, які у підсумку призводять до спотворення права на справедливий суд й погіршують економіко-правові умови ведення бізнесу в Україні. Господарське судочинство справедливо визнається елементом економічної системи держави, «адже воно є тим мірилом законності ухвалених економіко-правових рішень, що рухають та розвивають економіку, забезпечують функціонування суб'єктів господарювання, захист приватної, державної та комунальної власності, утверджують господарський правопорядок в економіці» [2].

Взагалі, строки у судочинстві, в тому числі у господарському судочинстві, за своєю правовою природою є процесуальними, оскільки опосередковують сам порядок судочинства. Тому, виходячи з семантичного аналізу, терміни «строк у судочинстві» та «процесуальний строк» є тотожними, а використання понять «строк у господарському судочинстві» та «господарський процесуальний строк» як синонімів є цілком вірним та обґрунтованим. При цьому некоректним видається використання словосполучення «процесуальний строк у судочинстві» або «процесуальний строк у господарському судочинстві», оскільки у судочинстві не може існувати «непроцесуального строку», тому матиме місце тавтологія.

Також цікавою видається дефініція строку як відрізка часу, що включає три елементи: початок, перебіг та закінчення [3]. Вважаю, що вказане визначення найповніше відображає сутність терміну, визначаючи його приватним випадком строку, а також таким моментом часу, в якому початок, перебіг і закінчення зливаються та поєднуються.

Якщо говорити про законодавче врегулювання строків у господарському судочинстві, цікавим виявляється один з перших і досить важливих нормативних актів, які безпосередньо регулювали порядок застосування строків в арбітражному судочинстві – Інструктивний лист Держарбітражу при Раді Міністрів СРСР від 21 червня 1957 р. У цьому листі Держарбітраж запропонував органам держарбітражу забезпечити розгляд спорів, а також заяв про перегляд рішень у максимально короткі строки, маючи на увазі, що швидкий розгляд спорів вносить визначеність у господарські відносини сторін, сприяє ліквідації дебіторсько-кредиторської заборгованості і прискоренню обігу коштів.

Держарбітражу було запропоновано рішуче покінчити з фактами, які мають місце щодо «волокити и бюрократизма в их работе, обеспечить рассылку в установленный срок копий решений, а в необходимых случаях – приказов на принудительное исполнение их и без задержки давать ответы на вопросы предприятий и организаций по рассмотренным делам» [4].

Обґрунтованою видається позиція О.В. Андрійчук, яка виявляє наступні ознаки строків цивільного процесуального права, що можуть бути цілком використані при характеристиці строків у господарському судочинстві:

По-перше, процесуальним строкам, як й іншим процесам, властива владно-регулятивна юридична природа, оскільки вони знаходять свій прояв через правову форму, закріплені в нормах процесуального права і по відношенню до конкретного процесуального правовідношення тягнуть певні правові наслідки для його учасників.

По-друге, процесуальні строки цілеспрямовані, зорієнтовані на раціональне та ефективне регулювання причинно-наслідкового зв'язку за параметрами часу щодо судочинства та призводять до певних юридично значимих правових наслідків, зокрема, до повного, всебічного та своєчасного розгляду господарських справ.

По-третє, процесуальні строки є сегментами дії процесуального права, механізму процесуального регулювання.

По-четверте, процесуальні строки мають юридичну силу і забезпечуються державою, оскільки реалізація їх як засобів правового регулювання охороняється примусовою силою держави.

По-п'яте, процесуальні строки як юридичні засоби нормативного характеру в результаті цілеспрямованого правового впливу на часові параметри суспільних відносин у сфері судочинства призводять до певних юридично значимих правових наслідків [5].

Погоджуючись з ознаками, наданими О.В. Андрійчук, доречно доповнити цей перелік наступними ознаками, які притаманні строкам у господарському судочинстві:

По-шосте, процесуальні строки є фактичними (юридичними) складами, які тягнуть за собою настання визначених правових наслідків. Такими наслідками можуть бути виникнення чи припинення суб'єктивних процесуальних прав та обов'язків. Таке твердження виходить з того, що строк – це період, який починається та закінчується терміном, тобто юридичним фактом, з плином якого можуть наставати чи не наставати події чи дії, що визначаються як юридичні факти. Тобто, у період плину строку відбувається накопичення фактів. Такі факти можуть мати юридичне значення для обчислення строку, і тоді вони стають юридичними фактами, чи не мати такого значення. В останньому випадку події чи дії не будуть вважатися юридичними фактами в період плину такого строку і не будуть мати юридичного значення.

По-сьоме, правовий характер процесуальних строків виявляється саме в їх обов'язковості, що витікає зі смислу понятійного апарату визначення «...встановлених законом чи визначених судом у межах закону». Так, ухвала судді про прийняття позовної заяви та порушення господарської справи є обставиною, що породжує нове коло прав та обов'язків у судді та у відповідних учасників (суб'єктів), між якими виникають правовідносини.

По-восьме, за юридичною природою процесуальні строки виступають як спосіб реалізації господарських прав та обов'язків учасників таких правовідносин.

По-дев'яте, вони виступають важливим елементом господарської процесуальної діяльності, без якої неможлива органічність та оперативність господарського процесу.

По-десяте, процесуальний строк – це різновид організаційно-правових засобів, врегульований ГПК України, обґрунтований теорією господарського процесуального права.

По-одинадцять, це визначений нормами ГПК України або встановлений рішенням господарського суду момент або період часу.

По-дванадцять, процесуальний строк є гарантією реалізації законного права та виконання обов'язку суб'єкта господарських процесуальних відносин.

По-тринадцять, він спрямований на забезпечення досягнення в кожній господарській справі завдань господарського судочинства [5].

Отже, законом встановлюється досить жорсткий темпоральний режим здійснення господарської процесуальної діяльності. У цьому полягає одна із причин того, що нині проблемою не лише загального, а й спеціального судочинства стало порушення суддями процесуальних строків.

Відповідно до вище сказаного, можна зробити такий висновок, що процесуальні строки як невід'ємний елемент механізму здійснення господарського судочинства потребують класифікації. Поділ процесуальних строків на законні (абсолютні), судові, відносні і змішані не є обґрунтованим, більш доцільним уявляється виділення строків законодавчого визначення та судового призначення.

Дотримання процесуальних строків є найважливішою гарантією права особи на справедливий суд, адже за відсутності суворого додержання цих строків усіма учасниками процесу зникає можливість вчасного захисту порушеного права та законного інтересу. Функцію процесуального строку виконує строк наступного судового засідання, моментом якого фактично визначається завершення процесуального строку, призначеного судом для вчинення відповідних дій стороною чи сторонами. Доцільно розмежовувати процесуальні наслідки порушення процесуальних строків особою, що реалізує власні права та інтереси у господарському процесі, та процесуальні наслідки для особи, що несе процесуальні обов'язки. Додержання процесуальних строків суддями має не лише дисциплінарне, а й процесуальне значення.

Серед можливих напрямів вдосконалення законодавства у цій сфері можна запропонувати:

1. Встановити градацію моменту відліку процесуального строку для того, щоб перебіг строку не враховував поштовий перебіг при документообігу, не залежав би від зловживання процесуальними правами недобросовісних осіб.

2. Диференціювати процесуальні строки залежно від складності справ та кількості їх учасників, виду провадження тощо.

3. Визначити механізм зупинення перебігу процесуальних строків залежно від об'єктивних обставин та волевиявлення усіх учасників процесу для створення умов для примирення сторін та досягнення об'єктивної істини у справі.

4. Здійснити комплекс наукових, методичних та законодавчих заходів щодо встановлення розумного та справедливого навантаження на суддів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Строки у господарському процесуальному праві України [Текст] : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 "Господарське право; господарсько-процесуальне право" /

Шекера Юлія Олександрівна ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса, 2016. - 21 с.

2. Кухнюк Д.В. Теоретико-правові засади процесуального представництва інтересів учасників господарських правовідносин [Текст] / Д.В. Кухнюк, Т.Л. Геведзе // Право і громадянське суспільство. – 2014. – №3. – Режим доступу: [http://lcslaw.knu.ua/index.php/item/185-teoretyko-pravovizasady-protsesualnoho-](http://lcslaw.knu.ua/index.php/item/185-teoretyko-pravovizasady-protsesualnoho-predstavnytstva-interesiv-uchasnykiv-hospodarskykhpravovidnosyn-kukhniuk-d-v-hevedze-t-l)

[predstavnytstva-interesiv-uchasnykiv-hospodarskykhpravovidnosyn-kukhniuk-d-v-hevedze-t-l](http://lcslaw.knu.ua/index.php/item/185-teoretyko-pravovizasady-protsesualnoho-predstavnytstva-interesiv-uchasnykiv-hospodarskykhpravovidnosyn-kukhniuk-d-v-hevedze-t-l)

3.Гражданское право [Текст] : учебник / под ред. С. П. Гришаева. – М. : Норма, 1998. – 484 с.

4. Борщевська О.М. Строки у господарському судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Борщевська Олена Миколаївна. – Одеса, 2016. – 250 с.

5. Андрійчук О. В. Сутність та значення строків цивільного процесуального права України / О. В. Андрійчук // Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками. – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?language=ua&go=full_article&id